

ΠΩΣ ΝΑ ΣΩΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΤΗΤΑ;

Δρ Νικόλαος Λάος

Φιλόσοφος – Σύμβουλος Νοσοπολιτικής, Συγγραφέας, μεταξύ άλλων, του βιβλίου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας* (Αθήνα: Εκδόσεις Δίαυλος, 2017)

www.nicolaslaos.com

“Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη” – Παγκοσμιοποιήστε!
Ματθαίος 28:19

Κρίνοντας εκ των υστέρων, μπορούμε να αποφανθούμε ότι η δεκαετία του 1960 σηματοδοτεί μια εξέλιξη στην παγκόσμια πολιτική στο πλαίσιο της οποίας η έννοια της παγκοσμιότητας (globalism) απέκτησε αυξανόμενη ιστορική σημασία. Ο όρος “παγκοσμιότητα” αναφέρεται σε έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από δικτυακές μορφές οργάνωσης οι οποίες υπερβαίνουν κρατικά σύνορα και γεωπολιτικούς περιορισμούς. Για παράδειγμα, ένα δίκτυο που αποτελείται από ανθρώπους που συμερίζονται σημαντικές κοινές ιδεολογικές αρχές, πολιτιστικές αξίες, οικονομικές επιδιώξεις, εθνοτικές ταυτότητες κ.λπ. αποτελεί ένα ενιαίο δικτυακό παγκόσμιο υποκείμενο, καθώς ενώνει ανθρώπους μεταξύ τους, ανεξαρτήτως των παραδοσιακών κρατικών και γεωγραφικών όρων και ορίων υπό τους οποίους αυτοί οι άνθρωποι ζουν. Με τον όρο “παγκοσμιοποίηση” (globalization), εννοούμε την ταχύτητα με την οποία εξελίσσεται η παγκοσμιότητα.

Ουσιαστικώς, η παγκοσμιότητα είναι ένας εξαντικειμενισμός της επικοινωνίας μεταξύ συνειδητών οντοτήτων στο πεδίο του πολιτικού βίου. Όπως εξηγώ στο βιβλίο μου *The Metaphysics of World Order* (Eugene, Oregon: Pickwick Publications, 2015), οι άνθρωποι και, γενικώς, οι ανθρώπινοι οργανισμοί δεν είναι μόνο όντα της γης (δηλαδή, γεωγραφικώς και γεωπολιτικώς προσδιορισμένα), αλλά είναι και όντα του ουρανού, υπό την έννοια ότι χαρακτηρίζονται από πνευματική ελευθερία. Ειδικότερα, η ανθρώπινη δημιουργικότητα, μέσω της επιστήμης, της τέχνης και της τεχνολογίας, βοηθεί το ανθρώπινο πνεύμα να υπερνικήσει τις δυνάμεις και την αδράνεια του υλικού κόσμου και να επιδιώξει δομικές αλλαγές. Επιπλέον, οι άνθρωποι δεν συνδέονται με τα όντα και τα πράγματα του κόσμου κατά άμεσο τρόπο, αλλά κυρίως μέσω νοημάτων, σημασιών και αξιολογικών κρίσεων. Συνεπώς, η επικοινωνία μεταξύ των συνειδήσεων οδηγεί στην ανάπτυξη ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών και νοημάτων, το

οποίο σύστημα υπερβαίνει την έννοια του γεωγραφικού τόπου και είναι από-εδαφοποιημένο.

Η παγκοσμιότητα είναι ένα φαινόμενο που έχει αρχαίες ρίζες, και κάθε σημαντικό κομμάτι του χωροχρόνου χαρακτηρίζεται από κάποιον βαθμό παγκοσμιότητας, εφόσον καμιά ιστορική κοινωνία δεν έχει υπάρξει ποτέ ως ένα απολύτως κλειστό σύστημα (ούτε τα πλέον εγκληματικά ολοκληρωτικά καθεστώτα, δηλαδή, εκείνα της Σοβιετικής Ένωσης, της Ναζιστικής Γερμανίας και της Μαρξιστικής Κίνας, δεν κατάφεραν να επιβάλουν ένα απολύτως κλειστό κοινωνικό σύστημα, ούτε να μεταλλάξουν τον άνθρωπο σε απολύτως ελεγχόμενη μονάδα ενός κλειστού συστήματος). Η αυξανόμενη πολιτική σημασία της παγκοσμιότητας από τη δεκαετία του 1960 και μετά είναι αρρήκτως συνδεδεμένη με τις επιστημονικές και τεχνολογικές επαναστάσεις στα πεδία της επικοινωνίας και των μεταφορών καθώς επίσης και με την ταυτοποίηση και διαχείριση παγκόσμιων ζητημάτων, δηλαδή, ζητημάτων που αναγκαστικά (από τη φύση τους) έχουν αντίκτυπο σε όλα τα μέρη της υδρογείου, όπως λ.χ. οι παγκόσμιες συνέπειες ενός πυρηνικού πολέμου, περιβαλλοντικά προβλήματα και οικολογικά ζητήματα, διάφορες νόσοι, η διαχείριση της παγκόσμιας οικονομίας κ.ο.κ.

Η διαμάχη γύρω από την παγκοσμιοποίηση

Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του διεθνούς συστήματος (ιδιαίτερος στις περιοχές της παραγωγής, της χρηματοοικονομικής, της πολιτικής επικοινωνίας και του πολιτικού ακτιβισμού), η μεταβαλλόμενη φύση του διακρατικού συστήματος στη μετα-ηγεμονική εποχή και η αυξανόμενη σημασία των παγκόσμιων ζητημάτων αναδεικνύουν νέες εννοιολογήσεις των όρων “παγκόσμια διακυβέρνηση” (global governance) και “παγκόσμια τάξη” (world order) καθώς και νέους διαλόγους γύρω από αυτούς τους όρους. Οι περισσότεροι διεθνείς δρώντες ασχολούνται με το ζήτημα της παγκοσμιοποίησης από τη σκοπιά της πολιτικής δύναμης, συγκεκριμένα, από τη σκοπιά της κατανομής και της ανακατανομής της δύναμης μεταξύ των μελών του διεθνούς συστήματος. Δεν χρειάζεται να κάνουμε μεγάλη έρευνα για να καταλήξουμε σε αυτήν τη διαπίστωση. Αρκεί να ανασκοπήσουμε τις δηλώσεις των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων και των υπουργών Εξωτερικών κατά τη διάρκεια συζητήσεων στη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως η πιο αντιπροσωπευτική επιτομή του παγκόσμιου πολιτικού σώματος.

Η αναταραχή και η διαμάχη που συναρτώνται με την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του διεθνούς συστήματος αποτελούν, σε μεγάλη έκταση, συνέπειες της αλληλεπίδρασης τουλάχιστον τριών τύπων διεθνών δρώντων. Πρώτον, υπάρχουν εκείνοι τους οποίους αποκαλώ “**πολυμερείς παγκοσμιοποιητές**” (**multilateral globalists**): είναι εκείνοι οι οποίοι υιοθετούν την παγκοσμιότητα και την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του διεθνούς συστήματος, αλλά είτε δεν κατανοούν πλήρως τα πολιτιστικά (δηλαδή, ουσιαστικώς πνευματικά) θεμέλια και προαπαιτούμενα της παγκοσμιότητας είτε σκοπίμως προσπαθούν να υποτάξουν την παγκοσμιότητα στο σκεπτικό των “σχολών σκέψης” που στο ακαδημαϊκό πεδίο των Διεθνών Σχέσεων ονομάζονται “πολιτικός ρεαλισμός” (political realism) και “νεορεαλισμός» (neorealism), των οποίων παραδειγματικοί εκπρόσωποι είναι, αντιστοίχως, ο Χανς Μόργκενθαου (Hans J. Morgenthau) και ο Κένεθ Γουάλτς (Kenneth N. Waltz). Η παγκοσμιότητα πρωτίστως καλλιεργεί και εκφράζει την κοινωνικότητα της συνείδησης των διεθνών δρώντων, και, άρα, μια βιώσιμη αύξηση της παγκοσμιοποίησης είναι εφικτή μόνο εάν υποστηρίζεται από καταλλήλως κοινωνικοποιημένους διεθνείς δρώντες, ενώ ο πολιτικός ρεαλισμός και ο νεορεαλισμός πρωτίστως καλλιεργούν και εκφράζουν την ιδιοτελή ατομικότητα της συνείδησης των διεθνών δρώντων (βλ. Νικόλαος Λάος, *Οι Διεθνείς Σχέσεις Ως Αντικείμενο Επιστήμης*, Αθήνα: Εκδόσεις Αντ.

N. Σάκκουλα, 2001, και Nicolas Laos, *The Metaphysics of World Order*, Eugene, Oregon: Pickwick Publications, 2015).

Δεύτερον, υπάρχει εκείνος ο τύπος διεθνών δρώντων τους οποίους αποκαλώ **“μονομερείς παγκοσμιοποιητές” (unilateral globalists)**: είναι εκείνοι οι οποίοι υιοθετούν την παγκοσμιότητα και την αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση του διεθνούς συστήματος, αλλά, διαπνεόμενοι από τη θεωρία του Ιμάνουελ Καντ (Immanuel Kant) περί της κατηγορικής προσταγής, δίδουν προτεραιότητα στη λογική μορφή της συμπεριφοράς και της συνολικής δραστηριότητας των διεθνών δρώντων, ιδιαιτέρως δε, στην τυπική, ορθολογική συμμόρφωση των διεθνών δρώντων προς τους κανόνες του ιδρυμένου παγκόσμιου συστήματος, έναντι των πραγματικών νοητικών περιεχομένων και καταστάσεων των διεθνών δρώντων. Ωστόσο, ο Χέντλεϊ Μπουλ (Hedley Bull), στο βιβλίο του *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics* (δεύτερη έκδοση, London: Macmillan, 1995, σελ. 253), ευστόχως ισχυρίζεται ότι ο τρόπος με τον οποίο υπερασπίζονται και προωθούν την παγκοσμιοποίηση ο Καντ και, γενικώς, εκείνοι τους οποίους θα αποκαλούσα “μονομερείς παγκοσμιοποιητές” είναι εσφαλμένος, διότι περιέχει την ακόλουθη αντίφαση: δέχεται αξιωματικώς τη θέση ότι “τα κυρίαρχα κράτη βρίσκονται σε μια Χομπσιανή φυσική κατάσταση,” θέση η οποία είναι εσφαλμένη, επειδή, “εάν όντως τα κράτη βρίσκονται σε μια Χομπσιανή φυσική κατάσταση,” τότε “το συμβόλαιο διαμέσου του οποίου μέλλει να αναδυθούν από αυτήν [τη Χομπσιανή κατάσταση] δεν μπορεί να λάβει χώρα.” Με λίγα λόγια, ο Μπουλ ορθώς ισχυρίζεται ότι “η δυσκολία με την Καντιανή συνταγή είναι ότι η περιγραφή που περιέχει αναφορικά με την πραγματική κατάσταση των διεθνών σχέσεων και η συνταγή που παρέχει για τη βελτίωσή τους είναι αντιφατικές μεταξύ τους” (όπ.π.).

Στο βιβλίο μου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας* (Αθήνα: Εκδόσεις Δίαυλος, 2017), ασκώ μια ενδελεχή κριτική στην οντολογία και την ηθική του Καντ, και εξηγώ γιατί τα θεμέλια μιας αυθεντικής κοινωνίας (εθνικής ή διεθνούς) δεν μπορούν να εξαντληθούν στον λόγο. Συγκεκριμένα, στο προαναφερθέν βιβλίο μου, εξηγώ ότι “ο λόγος είναι μια δομή στο πλαίσιο της οποίας υπάρχουν διάφορες συναρτήσεις κατηγοριών, οι οποίες, όταν χρησιμοποιηθούν καταλλήλως, μπορούν να συνδέσουν απομονωμένα τμήματα των αισθήσεων (δηλαδή, εμπειρικά δεδομένα) σε μια ολότητα, και, κατ’ αυτόν τον τρόπο, να δώσουν η δυνατότητα στη συνείδηση να διατυπώσει συνθετικές προτάσεις” (σελ. 314). Όμως, όπως αποφάινομαι στο ίδιο βιβλίο μου, ο λόγος δεν έχει “τη δύναμη της μέθεξης, διότι ο λόγος βασίζεται σε μια οξεία διάκριση μεταξύ του υποκειμένου και του αντικειμένου, και, άρα, ο λόγος μπορεί μεν να οδηγήσει σε μια ενιαία αντίληψη περί του αντικειμένου της γνώσης, αλλά δεν μπορεί να ενώσει αυτόν που γνωρίζει με το αντικείμενο της γνώσης του” (σελ. 317). Κατ’ αποτέλεσμα, ο λόγος δεν μπορεί να αποτελέσει το θεμέλιο της αυθεντικής κοινωνίας. Ο λόγος διατηρεί τα άτομα χωρισμένα από την έσχατη, υπερ-ατομική και, άρα, ουσιαστικώς οικουμενική πηγή της σημασίας των όντων και των πραγμάτων του κόσμου. Αλλ’ όμως αυτό που χρειάζεται για να αναδυθεί ένα βιώσιμο παγκόσμιο σύστημα είναι ακριβώς η κοινωνία των ατομικών διεθνών δρώντων με την έσχατη, υπερ-ατομική και, άρα, ουσιαστικώς οικουμενική πηγή της σημασίας των όντων και των πραγμάτων του κόσμου.

Συνεπώς, εξ αιτίας της φιλοσοφικώς εσφαλμένης προσέγγισής τους προς την παγκοσμιότητα, οι προαναφερθέντες υποστηρικτές/διαχειριστές της παγκοσμιοποίησης έχουν εκφυλίσει την παγκοσμιοποίηση σε μια διαδικασία παγκοσμιοποίησης μιας κτηνώδους πολιτικής ισχύος (Realpolitik), ιδιοτέλειας, θεσμοθετημένης διαφθοράς, δόλου και αναταραχής. Επιπλέον, εξ αιτίας των προαναφερθέντων πνευματικώς ανεπαρκών υποστηρικτών/διαχειριστών της

παγκοσμιοποίησης, η έννοια της παγκοσμιοποίησης έχει αποκτήσει μια αρνητική φήμη και έχει πυροδοτήσει ποικίλες μορφές αντίδρασης.

Τρίτον, υπάρχουν εκείνοι τους οποίους αποκαλώ “αντι-παγκοσμιοποιητές” (anti-globalists): είναι εκείνοι οι οποίοι αντιτίθεται στην παγκοσμιοποίηση, επειδή πρωτίστως θέλουν να εντατικοποιήσουν την εμπειρία του εγώ τους και να θωρακίσουν τις άμυνες του εγώ τους έναντι άλλων εγώ. Συνήθως, οι αντι-παγκοσμιοποιητές έχουν ισχυρά αισθήματα υπαρξιακής ανασφάλειας και απειλής, και, γι’ αυτό, είναι εντόνως εσωστρεφείς. Κατά συνέπεια, οι αντι-παγκοσμιοποιητές επιδιώκουν να επιβάλουν αυστηρούς ελέγχους στην ανταλλαγή πληροφοριών και νοημάτων μεταξύ των διεθνών δρώντων, και τα φιλοσοφικά τους ερείσματα και επιχειρήματα πηγάζουν από τις φιλοσοφίες του Χέγκελ (Hegel), του γερμανικού ρομαντισμού και του Χάιντεγκερ (Heidegger) καθώς και νεότερων κολεκτιβιστικών ιδεολογιών (για μια κριτική αυτών των φιλοσοφικών θέσεων, βλ. το βιβλίο μου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας*, Αθήνα: Εκδόσεις Διάυλος, 2017, κεφάλαια 1–3 και 7).

Τι σημαίνει το “να σώσουμε την παγκοσμιότητα”;

Πρέπει πλέον να έχει καταστεί σαφές ότι ούτε εκείνοι τους οποίους αποκαλώ “πολυμερείς παγκοσμιοποιητές”—παραδειγματικοί πολιτικοί εκπρόσωποι των οποίων είναι ο Αμερικανός πρώην υπουργός Εξωτερικών Χένρι Κίσιντζερ (Henry Kissinger), η Γερμανίδα καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ (Angela Merkel), ο Ρώσος πρωθυπουργός Ντμίτρι Μεντβέντεφ (Dmitry Medvedev) κ.ά.—ούτε εκείνοι τους οποίους αποκαλώ “μονομερείς παγκοσμιοποιητές”—παραδειγματικοί πολιτικοί εκπρόσωποι των οποίων είναι ο Αμερικανός χρηματοοικονομικός κερδοσκόπος και πολιτικός ακτιβιστής Τζορτζ Σόρος (George Soros), η Αμερικανίδα πρώην υπουργός Εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον (Hillary Clinton), ο Αυστροϊαπωνέζος πολιτικός και διανοούμενος Ρίτσαρντ φον Κουντενχόβε-Καλέργκι (Richard von Coudenhove-Kalergi, 1894–1972) κ.ά.—μπορούν να επιφέρουν και να διαχειριστούν ένα βιώσιμο παγκόσμιο σύστημα. Συνεπώς, εκτός από τους αντι-παγκοσμιοποιητές, οι οποίοι απροκαλύπτως αντιτίθενται στην παγκοσμιοποίηση και θέτουν εμπόδια στην πρόοδο της παγκοσμιοποίησης, τόσο οι “πολυμερείς παγκοσμιοποιητές” όσο και οι “μονομερείς παγκοσμιοποιητές” υπονομεύουν την παγκοσμιοποίηση, διότι δεν προσεγγίζουν τους διεθνείς δρώντες ως συνειδητά ανθρώπινα συστήματα, ούτε στοχάζονται επάνω στις φιλοσοφικές-ανθρωπολογικές προϋποθέσεις της παγκοσμιοποίησης, και, γι’ αυτό, δεν συνειδητοποιούν ότι ο έσχατος εχθρός και το έσχατο εμπόδιο στην πρόοδο της παγκοσμιοποίησης είναι ένας θεμελιώδης τραυματισμός της κοινωνικότητας των ψυχών των διεθνών δρώντων, εφόσον, όπως έχω ήδη αποφανθεί, η παγκοσμιότητα καθ’ εαυτή, δηλαδή, η ουσία της παγκοσμιότητας, είναι μια ιστορική εκδήλωση της κοινωνικότητας των διεθνών δρώντων.

Στο βιβλίο μου *Μεθεξιολογία: Φιλοσοφική Θεολογία και Θεολογική Φιλοσοφία για τη Θέωση της Ανθρωπότητας* (Αθήνα: Εκδόσεις Διάυλος, 2017), υποστηρίζω ότι, από τη σκοπιά της φιλοσοφίας μου περί μέθεξης, ή της μεθεξιολογίας, σωτηρία σημαίνει “την πλήρη πραγμάτωση του υπαρξιακού δυναμικού κάποιου” και όχι “μια στατική, παθητική και, σε τελική ανάλυση, ανιαρή κατάσταση, ούτε μια άπειρη επέκταση στον χρόνο” (σελ. 254). Με άλλα λόγια, υποστηρίζω ότι “σωτηρία” δεν σημαίνει ότι κάποιος ‘σώζεται από’ κάτι (π.χ., από έναν κίνδυνο ή από μια ποινή), αλλά σημαίνει ότι είναι ακέραιος, ολόκληρος, για την ακρίβεια, ότι έχει φθάσει στην οντολογική πληρότητα” (όπ.π., σελ. 254).

Από την προοπτική του προαναφερθέντος ορισμού της “σωτηρίας,” το “να σώσουμε την παγκοσμιότητα” σημαίνει το να οδηγήσουμε την παγκοσμιότητα στην οντολογική

της πληρότητα, το να την κάνουμε ακέραιη και ολόκληρη, μεταμορφώνοντας τα μέλη του διεθνοπολιτικού συστήματος σε αυτό που στο προαναφερθέν βιβλίο μου έχω αποκαλέσει “διεθνοπολιτικές υποστάσεις” (international-political hypostases). Γενικώς, μια “υπόσταση,” ή “πρόσωπο,” είναι “ένα κοινωνικοποιημένο άτομο, ή ένα-άτομο-σε-σχέση” (όπ.π., σελ. 154). Εξ ου και έχω υποστηρίξει ότι τα μέλη του διεθνοπολιτικού συστήματος “μπορούν να γίνουν ‘πρόσωπα’ μόνο εάν συμμετέχουν σε μια αλήθεια η οποία τους υπερβαίνει. Ως συνέπεια της συμμετοχής του στο υπερβατικό, ένας διεθνοπολιτικός δρών αποκτά μια ατομική αξία (ακριβώς λόγω της σχέσης του με το υπερβατικό), και οι διαφορετικοί διεθνοπολιτικοί δρώντες οι οποίοι έχουν επίγνωση της συμμετοχής τους στο υπερβατικό συγκροτούν μια διεθνοπολιτική κοινωνία, δηλαδή, αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλον ως μέλη μιας αλήθειας η οποία είναι μεθεκτική από τον καθέναν τους αλλά υπερβαίνει καθέναν τους. Με άλλα λόγια, οι διεθνοπολιτικοί δρώντες μπορούν να γίνουν πρόσωπα μόνο εάν έχουν έναν κοινό, οικουμενικό, υπαρξιακό καθρέπτη μέσα στον οποίο μπορούν να κοιτάξουν τους εαυτούς τους και να τους αξιολογήσουν” (όπ.π., σελ. 154).

Η προαναφερθείσα μετα-πολιτική θέση μου οδηγεί την πολιτική σκέψη στο πεδίο της οντολογίας, και καλεί σε μια φιλοσοφία της “συμμετοχής.” Αυτός ο σκοπός υπηρετείται από τη φιλοσοφία μου περί της μέθεξης, ή μεθεξιολογία, η οποία είναι εστιασμένη στη “μέθεξη,” που σημαίνει συμμετοχή και μοίρασμα. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η “μέθεξη” είναι κάτι πολύ βαθύτερο και πιο συγκεκριμένο από ό,τι ο όρος “σχέση,” διότι η “μέθεξη” τονίζει το γεγονός μιας οντολογικώς θεμελιωμένης ένωσης.

Η μεθεξιολογία μου επανερμηνεύει, επικαιροποιεί και αποκαθιστά καταλλήλως την κλασσική/προνεωτερική μεταφυσική και συγχωνεύει τη φιλοσοφία και τη θεολογία, αντιμετωπίζοντας τη μεν φιλοσοφία ως έναν τρόπο ζωής που χαρακτηρίζεται από πνευματική ελευθερία, τη δε θεολογία ως την εκπλήρωση και ολοκλήρωση της φιλοσοφίας, οδηγώντας έτσι στη “θέωση της ανθρωπότητας.” Χωρίς έναν οντολογικώς θεμελιωμένο ανθρωπισμό, η παγκοσμιοποίηση είναι εγγενώς προβληματική και εκπίπτει σε ένα αυτοαναιρούμενο παίγνιο δύναμης. Προκειμένου το ανθρώπινο άτομο να εφοδιαστεί με μια εκ των προτέρων (*a priori*) αξία και ιερότητα, πρέπει να πληρούνται οι εξής δύο συνθήκες: πρώτον, πρέπει να υπάρχει μια οντολογικώς στερη αλήθεια (δηλαδή, η έσχατη πηγή της σημασίας των όντων και των πραγμάτων στον κόσμο, ή το αγαθό-καθ’εαυτό), και, δεύτερον, αυτή η οντολογικώς στερη αλήθεια πρέπει να είναι προσπελάσιμη στον ανθρώπινο νου, δηλαδή, οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να δημιουργήσουν μια προσωπική σχέση μαζί της και να ενωθούν με αυτήν (μέθεξη).

Η παγκοσμιοποίηση ως φιλοσοφικό ζήτημα

Στην αυγή του εικοστού πρώτου αιώνα, η παγκοσμιοποίηση και η πληροφοριακή επανάσταση κατέστησαν σαφές ότι η επικοινωνία μεταξύ των συνειδήσεων κάνει τον χρόνο να λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής του χώρου υπερβαίνοντας όλα τα χωρικά όρια και όλες τις χωρικές διαιρέσεις (βλ. Paul Virilio, *The Information Bomb*, London: Verso, 2000, σελ. 89, 94, και Lee Sproull and Sara Kiesler, *Connections: New Ways of Working in the Networked Organization*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1991, σελ. 15–16). Στο πλαίσιο της ιστορίας, ούτε ο χώρος ούτε ο χρόνος υπάρχει χωρίς το ανθρώπινο ον. Εάν, λοιπόν, ένας διεθνής δρών κατακτά χώρο, αλλά αποτυγχάνει να κατακτήσει πολιτιστικώς τον ανθρώπινο παράγοντα, τότε οι χωρικές κατακτήσεις του θα εξαλειφθούν από τον χρόνο. Η σύντομη κατάρρευση της Ουνικής Αυτοκρατορίας, που δημιουργήθηκε από τον Αττίλα τον πέμπτο αιώνα μ.Χ., είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Η κλασική γεωπολιτική (που έχει διαμορφωθεί από τον Γερμανό γεωγράφο Friedrich Ratzel, τον Σουηδό πολιτικό επιστήμονα Johan Rudolf Kjellén και τον Γερμανό στρατηγό και θεωρητικό της γεωπολιτικής Karl Ernst Haushofer) αντικαθιστά την εννοιακή αντίληψη, η οποία έχει έναν άμεσο υποκειμενικό χαρακτήρα, με τη γεωγραφική ενόραση, η οποία “χωρικοποιεί” (δηλαδή, εντάσσει στον χώρο) το αντικείμενο της γνώσης και το απομακρύνει από το σκεπτόμενο υποκείμενο. Οι γεωπολιτικοί υπολογισμοί μπορεί να αποφέρουν σημαντικές ωφέλειες, αλλά, εάν δεν λάβουν υπόψη τους και τον παράγοντα του χρόνου, τότε, οσοδήποτε ευφυείς κι αν είναι οι γεωπολιτικοί υπολογισμοί, θα καταστραφούν από τον χρόνο. Όμως, όταν ένα γεωπολιτικό επίτευγμα είναι πνευματικώς σημαντικό και γόνιμο—όπως λ.χ. οι Ελληνικές και Ελληνο-Ρωμαϊκές Αυτοκρατορίες—κατακτώντας ιστορικά τις διαστάσεις και του χώρου και του χρόνου, μπορεί να επιβιώσει στον χρόνο, ακριβώς λόγω της πνευματικής του γονιμότητας, η οποία το καθιστά συνεχές αντικείμενο θαυμασμού και επανερμηνείας. Ένα γεωπολιτικό επίτευγμα μπορεί να επιβιώσει στον χρόνο ανάλογα με τον βαθμό στον οποίο αποτελεί μέσο δια του οποίου ένα πνευματικό επίτευγμα, μια μεγάλη κουλτούρα, εντάσσεται στην ιστορία. Διαφορετικά, εκμηδενίζεται από τον χρόνο.

Σε πολιτικό-ιστορικό επίπεδο, η *Μεθεξιολογία* μου καλλιεργεί μια αριστοκρατική στάση απέναντι στην ιστορία, υπό την έννοια ότι εξασφαλίζει την υπεροχή απόλυτων αρχών και αξιών έναντι ιστορικών σκοπιμοτήτων, και αναδεικνύει μια οντολογία των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Με τη *Μεθεξιολογία*, μεταξύ άλλων, υποστηρίζω και καταδεικνύω ότι το ατομικό ανθρώπινο δικαίωμα είναι οντολογικό και όχι απλώς ιστορικό/πολιτικό/νομικό δημιούργημα, διότι απορρέει από την εγγενή αξία του ανθρώπινου όντος, και, άρα, υπέρκειται κάθε άλλου ιστορικού θεσμού. Παράλληλα, ένα τέτοιο μεταφυσικώς θεμελιωμένο ατομικό ανθρώπινο δικαίωμα δεν είναι αντικοινωνικό, διότι απορρέει από την κοινωνία (μέθεξη) του ανθρώπου στο Απόλυτο (Θεό). Από αυτήν τη θέση, απορρέει μια γνήσια απελευθερωτική πολιτική πρόταση, μια μεταφυσικώς θεμελιωμένη ελευθεριοκρατική παγκοσμιοποίηση! Επίσης, στο ίδιο βιβλίο μου, εξηγώ την ιστορική εκδήλωση και σημασία του πνεύματος διαμέσου της ανθρώπινης δημιουργικότητας, ανοίγοντας τον δρόμο σε έναν νέο, μεταφυσικώς θεμελιωμένο ανθρωπισμό (βλ. και <http://diastixo.gr/aprosopo-2/7310-nik-laos>).

Στο πλαίσιο της μελέτης της παγκοσμιοποίησης, η οντολογία είναι απαραίτητη όχι μόνο για να αναζητηθούν οικουμενικές αξίες και για να εφοδιαστεί ο ανθρωπισμός με οντολογικά ερείσματα, αλλά και για να μπορούμε να προσδιορίζουμε ποιο είναι το *πραγματικό* συμφέρον κάποιου. Αν κάποιος αδιαφορεί για την οντολογία, τότε είναι ανίκανος να συνειδητοποιήσει το *πραγματικό* του συμφέρον, και τότε η πολιτική ισχύος προσδιορίζεται από τυφλά ένστικτα και ψευδαισθήσεις. Τότε είναι που ψυχοπαθολογικές προσωπικότητες καταλαμβάνουν τα ανώτατα πολιτικά και πολιτειακά αξιώματα προκειμένου να ικανοποιήσουν τις ψυχοπαθολογικές τάσεις τους διαμέσου της πολιτικής. Για παράδειγμα, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. Χένρι Κίσιντζερ (Henry Kissinger) είναι διαβόητος για τη διατύπωση της άποψης ότι “η δύναμη είναι το έσχατο αφροδισιακό” (η άποψη του Κίσιντζερ σύμφωνα με την οποία “power is the ultimate aphrodisiac” δημοσιεύθηκε στους *New York Times* στις 28 Οκτωβρίου 1973).

Γενικώς, ο τρόπος με τον οποίο οι πολιτικοί ρεαλιστές/νεορεαλιστές αντιλαμβάνονται το “εθνικό συμφέρον” είναι απλουστευτικός, επειδή δεν μπορεί να απαντήσει στο ακόλουθο ερώτημα, το οποίο αρχικώς έθεσε ο Πλάτων: “Πες μου λοιπόν, Θρασύμαχε, αυτό είναι που εννοούσες με το δίκαιο, το συμφέρον δηλαδή του ισχυροτέρου όπως το κρίνει αυτός ο ίδιος, αδιάφορο αν τον συμφέρει πραγματικώς ή όχι;” (Πλάτων, *Πολιτεία* 340c). Αυτό το πολιτικώς κρίσιμο οντολογικό ερώτημα που

έθεσε ο Πλάτων (“το συμφέρον δηλαδή του ισχυροτέρου όπως το κρίνει αυτός ο ίδιος, αδιάφορο αν τον συμφέρει *πραγματικώς* ή όχι;”) έχει αποσιωπηθεί και αποφευχθεί από τον Θουκυδίδη, τον Δημοσθένη, τον Νικολό Μακιαβέλι (Niccolò Machiavelli) και τους νεωτερικούς πολιτικούς ρεαλιστές/νεορεαλιστές.

Οι Αθηναίοι του Θουκυδίδη κατέστρεψαν τους Μηλίους στο όνομα και για χάρη της πολιτικής ισχύος, αλλά, τελικώς, παρά την κυνική πίστη τους στην “πολιτική ισχύος,” ή μάλλον εξ αιτίας αυτής, οι Αθηναίοι διέπραξαν σφάλμα καταστρέφοντας τους Μηλίους. Άρα, το γεγονός ότι δεν εισήλθαν σε βάθος στο ζήτημα της οντολογίας του συμφέροντος κόστισε στους Αθηναίους ακόμη και σε πρακτικό, στρατιωτικό και πολιτικό επίπεδο. Παρομοίως, στον *Πρώτο Ολυθιακό Λόγο* του, ο Δημοσθένης υποστήριξε ότι ο πολιτικός πρέπει να είναι πραγματιστής και να λαμβάνει αποφάσεις αντί να συνδιαλέγεται, αλλά ο κυνικός πραγματισμός του δεν του εξασφάλισε την ιστορική νίκη εναντίον των αντιπάλων του, εφόσον ηττήθηκε από τον Φίλιππο Β’ τον Μακεδόνα. Επίσης, παρ’ ότι, στο βιβλίο του *Ο Ηγεμών*, ο Μακιαβέλι υιοθετεί μια πραγματιστική και ωφελμιστική αντίληψη περί της πολιτικής, σταδιακώς συνειδητοποιεί ότι αυτή η στάση δεν αρκεί για να εξασφαλίσει την ιστορική επιτυχία, και, τελικώς, στις *Διατριβές του επί των δέκα πρώτων [βιβλίων] του Τίτου Λίβιου*, μετριάζει και εκλεπτύνει ορισμένους από τους ισχυρισμούς που έχει διατυπώσει στον *Ηγεμόνα* του. Αντίστοιχα, τον δέκατο ένατο και τον εικοστό αιώνα, η άσκηση της *Realpolitik* ως αυτοσκοπού εκ μέρους των Μεγάλων Δυνάμεων του διεθνούς συστήματος παρήγαγε ποικίλες πολιτικές τερατογενέσεις, πολέμους και πολιτική βία, που συχνά είχαν τραγικές επιπτώσεις σε βάρος των ίδιων των “μεγάλων διδασκάλων” και εφαρμοστών της *Realpolitik*. Το οντολογικό ερώτημα του Πλάτωνα είναι αναπόφευκτο: “αυτό είναι που εννοούσες με το δίκαιο, το συμφέρον δηλαδή του ισχυροτέρου όπως το κρίνει αυτός ο ίδιος, αδιάφορο αν τον συμφέρει *πραγματικώς* ή όχι;”

Copyright: Νικόλαος Λάος, 2017